

HUKUKUMUZDA İMALAT (ÜRETİM) KAVRAMI

'İmalat', imal sözcüğünün çoğulu olup, (amelden) yapma, işleme, meydana getirme anlamlarına gelmektedir. Makina ve tesisat kullanmak suretiyle imalat işi yapan işletmelere de imalat işletmesi veya imalatçı adı verilmektedir. En basit ifadesi ile imalat, hammadde ile işçiliğin bir araya getirilerek yeni bir ürünün meydana getirilmesi eylemidir. İmalat işlemi sonucunda mutlaka yeni bir şey meydana getirilmelidir. Yani imalata sokulan madde kimyasal veya fiziksel yönden bir değişikliğe uğramalı; kalitesinde, şeklinde bileşiminde veya niteliğinde bir değişiklik olmalıdır.

6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu'nun 1. maddesinde; *"Bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkiğini makina, cihaz, tezgah, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerlerle madenlerin çıkarılıp işlendiği yerler (Sanayi İşletmesi) ve buralarda yapılan işler (Sanayi işleri) sayılır."* denilmektedir. Mülga 5590 Sayılı Kanun'un 3. maddesinde de 'sanayici' kavramı; *"Makine, cihaz, tezgah, alet ve diğer vasıtalar yardımıyla ham, yarı mamul, tam mamul her hangi bir maddenin veya enerjisinin vasıf, terkip veya şeklini fiziki veya kimyevi surette az veya çok değiştirerek veya bu hammaddeleri işleyerek kıymetlendirmek suretiyle imal veya istihsal yapanlar"* şeklinde yapılmıştır.

Diğer taraftan, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 5. maddesinde de söz konusu 6948 sayılı Kanundaki tanıma benzer bir tanıma yer verilmiştir. Söz konusu madde hükmünde; tezgah, cihaz, makine gibi muharrik kuvvet kullanarak ham madde, yarı ve tam mamulleri, özellik, içerik, bileşim veya şeklini kısmen veya tamamen değiştirmek amacıyla işleyerek, seri halde veya standart olarak yeni bir ürün üretmek suretiyle katma değer oluşturan işyerleri ile yeraltı kaynaklarının çıkarılıp işlendiği yerleri işletenler ve bilişim teknolojisi ve yazılım üretenlerin en az on işçi çalıştırmak şartıyla bu Kanunun uygulanması bakımından sanayici sayılacağı hükmü yer almaktadır.

İmalatın bizzat veya fason şeklinde yapılmasının bir önemi yoktur. Fabrikasyon şeklindeki üretimlerde üretime katılan esas malın özünde fiziksel veya kimyasal bir değişiklik olduğu halde, birtakım süreçlerden geçirilen tarım ürünleri üzerinde yapılan temizleme, eleme, ayıklama, sınıflandırma (manipulasyon) gibi işlemlerde 6948 Sayılı Kanun'a göre sanayi ürünü (imalat) sayılmaktadır. Örneğin, ihracat istisnası uygulamasında kuru bakliyatın (nohut, mercimek vb.) temizlenmesi ve boylarına göre ayrılması işlemi şekil ve vasıf değiştirmesi olarak kabul edildiğinden sanayi ürünü sayılmaktadır **(bkz. Danıştay 4.Dairesi'nin 27.01.1992 tarihli, 1989/1049 E. ve 1992/217 K. sayılı kararı)**.

Maliye Bakanlığı da vergi uygulamasında 6948 Sayılı Sanayi Sicili Kanunu'ndaki tanıma uyulması yönünde tebliğler çıkarmıştır. Maliye Bakanlığı 27 No.lu KDV Genel Tebliği'nde imalatçının tanımında şu özelliklerin varlığını aramaktadır:

- Sanayi siciline kayıtlı olmak ve sanayi sicili belgesi almış olmak,
- Sanayi odası, ticaret odası veya esnaf ve sanatkârlar odasına kayıtlı olmak,
- İmalat işinde en az 5 işçi çalıştırmak,
- Sanayi sicil belgesinde yer alan üretim konusunda gerekli olan araç parkına sahip olmak.

Bu tanıma uygun olarak sanayi ürünleri ihracat istisnasının uygulaması ile ilgili usul ve esasları belirleyen 35 No.lu Kurumlar Vergisi Kanunu (mülga) Genel Tebliğinde de 1.1.1988 Tarihinden geçerli olmak üzere KDV iade işlemlerinde olduğu gibi 6948 Sayılı Kanun'daki imalatçı tanımı esas alınmıştır.

Burada şu hususun özellikle vurgulanması gerekmektedir:

Tebliğde geçen "sanayi sicil belgesi"ne sahip olunması, belge sahibi işletmenin yaptığı işin üretim olduğunun resmi onayı niteliğindedir. Zira aşağıda açıklanacağı üzere bu belge, ilgili mevzuatı gereği Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü tarafından verilen ve belge sahibinin sanayici olduğunu ispatlayan hukuki bir belgedir.

Sanayi sicil belgesi, 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanununun 1. maddesi kapsamında değerlendirilen sanayi işletmelerine ve devamlı ve seri halinde tamirat yapan işletmeler ile elektrik veya diğer enerji üreten santraller, gemi inşaatı gibi büyük inşaat yerlerine, üretim yapılan yerin Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğüne verilmektedir. Bu belgenin sağladığı bir takım mali ve hukuksal avantajlar vardır:

Sanayi sicil belgesine sahip olan sanayiciler, başta ihraç kaydıyla mal teslimlerinde KDV tecil-terkin işleminden faydalanma olmak üzere, elektrik faturalarını sanayi aboneliği tarifelerinden ödeme, Kamu İhale Kanununda yer alan yerli isteklilerin belirlenmesinde avantajlı duruma geçme gibi kamu kurum ve kuruluşlarının sağladığı desteklerden yararlanırlar.

Bilindiği üzere üretim; sermaye, emek, teşebbüs ve tabii kaynaklar unsurlarını, bir iktisadi değer meydana getirmek yahut var olan değerini hizmete elverişliliğini arttırmak yolunda, en verimli oranlarda bir araya getirmek demektir. İhtiyaçların ve bunların tatmin yöntemlerinin giderek daha da çeşitlendiği günümüzde, üretime yönelik faaliyetlerin yeknesak olması elbette mümkün değildir. Müteşebbisler, geçmişten bugüne üretim unsurlarını, en az kaynak sarfiyatıyla en fazla üretimi sağlayabilecek şekilde bir araya getirmeye çalışmışlardır. Nitekim 1970'li yıllardan itibaren artan işçi eylemleri ve petrol krizi, müteşebbisleri daha düşük maliyetle ve kesintisiz üretim yapabilme çareleri araştırmaya sevk etmiştir. İşte (yaygın adıyla) fason imalat, bu dönemde, bir kısım işçilere ayrı işyeri kurdurup makine ve hammadde tedarik etmek suretiyle uygulanmaya başlanan bir üretim tarzıdır. Fason imalatta, üretilen hammadde ve yardımcı malzemeyi sağlayan ve bu malzemeleri

Denge İzmir Bağımsız Denetim ve
Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş.
1456 Sk. Punta İş Merkezi
No: 10/1 Kat: 13 Alsancak / İZMİR
Tel: (232) 421 26 00 Faks: (232) 421 26 01
info@dengeymm.com.tr

mamul hale getiren olmak üzere iki taraf vardır. Taraflardan birincisi üretilecek ürünün niteliği, şekli, mahiyeti konusunda karar ve sorumluluk sahibidir. İkincisi ise fason işçilik bedeli karşılığında, kendi makine ve tesislerini kullanarak imalat yapar. İmalat bir bütün olup, "imalatçı" sıfatının kazanılması bakımından bu iki tarafın yaptığı faaliyetlerin birbirinden farkı yoktur. Danıştay uygulaması da bu yöndedir. Hatta fasoncu şirketin imalatçı vasfının malzeme tedarik eden şirketten daha somut ve tartışmasız olduğu kabul edilmektedir.

Av. Mahmut SEKĐUR